

GLUMCI

Piše **Željko Ivanjek**

! Veliki
rezime
igara koje
završavaju
ovog
vikenda

Grad je i ove godine nadmašio velike glumačke zvijezde

na Dubrovačkim ljetnim igrama (10)

Veliko zanimanje publike izazvalo je gostovanje zagrebačkog HNK s predstavom "Tri zime" dramatičarke Tene Štivičić

10. NASTAVAK FELJTONA (posljednji)

Studio donosi feljton o najznačajnijim glumačkim ostvarenjima domaćih i stranih aktera na nacionalnom kazališnom festivalu od 1950. do danas. Kroz deset nastavaka iz vizure glumaca, ljetnih hodočasnika, Željko Ivanjek pisat će o nezaboravnim izvedbama na Gundulićevoj i Držićevoj poljani, Lovrjencu, Revelinu, u Kneževu dvoru...

Kada bi imao dovoljno prostora za pobrojati sve predstave izvedene tijekom proteklih sedam desetljeća na Dubrovačkim ljetnim igrama, feljtonist bi, opet, propustio neku važnu. Jednako tako, propustio bi pokoju izvedbu Držića, Shakespearea ili Vojnovića, trojice najizvođenijih autora. Potpunost i sveobuhvatnost čovjekov su san, baš kao i teatar, ili uprizorenje nekog komada.

Izostao je, između ostalog, spomen jednog ovogodišnjeg, "mjesnog" gostovanja: Studentskog teatra Lero s predstavom "Grad sjena", u režiji Davora Mojaša. Ovaj teatar, kao i redatelj, dugogodišnji su suputnici DLJ, uskakali su u program ne samo na Danima mladog teatra, već mnogo učestalije.

Unutrašnja rezerva

Lero je, tako reći, gradski off-teatar, ako su Igre matica; desetljećima je gradio drugačiju, vlastitu sjenku za vjekovne bedeme. U "Gradu sjena" tekst je sastavljen od fragmenata nekih važnih, ključnih dubrovačkih autora, kao što su Milan Milišić, Nikola Vitov Gučetić, Nikola Nalješćević, Davor Mojaš, Mario Nardelli, Luko Paljetak i drugi. Potreba za ravnotežom između Grada i Igara redovito se pojavljivala i mimo glavnog programa. Tražili su se i traže oni koji će ambijent na-dubrovačku približiti još više suvremenosti i suvremenima.

Teatar Lero jest unutrašnja rezerva Igara, ali na drugi način nego što je to Kazalište Marin Držić. Po ljetu, oni su "go-

sti" u vlastitom gradu. Ali, samo na Igrama. Treba im dodati one druge, stvarne goste, koji dolaze izdaleka.

Ovoga ljeta bilo ih je nekoliko: jedan beogradski i dva zagrebačka. Na Taracu tvrđave Revelin sletjele su "Ptice", prema Aristofanu, na krilima Bitef teatra i Novog Tvrđava Teatra iz Čortanovaca, a prema konceptu i koreografiji Edvarda Cluga. ZKM je donio "Hinkemanna", prema drami "Njemački Hinkemann" Ernsta Tollera, u prijevodu Borisa Perića.

Zanimanje publike izazvalo je, jednako tako, gostovanje zagrebačkog HNK s predstavom "Tri zime" dramatičarke Tene Štivičić. Bedemi pod zvjezdama uzdizali su ih k zvjezdanom nebu dramske igre.

Protekle nedjelje bila je izvedena i "Viktorija od neprijatelja" Hrvoja Ivankovića, posljednja ovogodišnja dramska premijera. Glumci su još jednom govorili o "novom Držiću", o težnji da se njegova osoba i teatar proniknu na sasvim drugi, još nevideni način. Da li se to, doista, dogodilo, procijenit će publika i kritika. U svakom slučaju, skromne činjnice o "Vidri" spojene su s bogatstvom njegovih likova. Studentski i festivalski ansambli složili su se oko "kolaža", cut-up tehnike.

Neki su glumci već počeli pakirati kofere i odlaziti. A "šefovi" Igara sve glasnije planiraju program za iduće ljeto, 2018. Još jednom se može ponoviti: "Povijesna arhitektura Dubrovnika premošćuje izvedbama u njoj razliku vremena šekspirovsko-držićevskog i našeg, pretvarajući ga u vrijeme jed-

MOŽE LI SE, UOPĆE, DOŽIVJETI DUBROVAČKI AMBIJENTALNI TEATAR BEZ SUŽIVLJAVANJA S GRADOM? U DRŽIĆEVU AMBIJENTU TREBA SE PROBUDITI UJUTRO, A NAVEČER POGLEDATI NEKU NJEGOVU PREDSTAVU

Doris Šarić-Kukuljica i Nora Krstulović u ulozi Jele u kulturnoj predstavi 'Tužna Jele'

no, u kojem se komedija "starija neg je staros" oživljava suvremenim". To je zapisao Ivica Kunčević, u većspomenutoj "Ambijentalnosti na dubrovačku" (2012). Treba mu vjerovati, zato što je i sam suvremenošću oplemenio nekoliko stoljeća stare komedije.

Publika sudionik

"Odnos teatra i Grada sve je tješnji. Grad ulazi u scenske izvedbe povijesnim i drugim kontekstima svojih ambijenata - otvara se mogućnost zamjenskog, metaforičkog načela", dodao je isti pisac i redatelj. Otvara se, dakle i nastavlja mogućnost umjetnosti. Ali, grad je ne jamči teatar, niti teatar Dubrovniku.

Bliskost Grada i teatra pokazivale su ove godine Kafetarija, Othello, Gospoda Glembajevi, Skup, ništa manje Viktorija. Drugim riječima: "Sve bogatije iskustvo ambijentalnosti" pristupilo je u predstave doslovnu svakodnevnicu živoga Grada.

"S njom neumitno ulazi i društvenost, pa i aktualitet. Publika sve češće postaje aktivni sudionik kazališnog čina, dramatičira se, dobiva ulogu - kao i Prostor, i Ambijent i Vrijeme. Sve troje postaju ak-

tivna lica teatra Igara i zajedno s umjetnicima (onim glumačkom i autorskom "reprezentacijom", koja od jutra do sutra živi taj Dubrovnik) postaju akteri i sudionici drame zajedničkog traženja snage i smisla ambijentalnog teatra. Sve to uravnotežuje stari i mudri Grad ozračjem sklada i osjećajem za skladnost".

U prethodnom zapažanju svakodnevnica i aktualitet igranju presudnu ulogu; od njih se očekuje da povuku poteze koji će pomladiti igre, onako kako su ih pomladivali desetljećima mladi glumci i redatelji.

Potpuna harmonija

Ovaj feljtonist prisjetio se davnog boravka među srednjovjekovnim zidinama Dubrovnika, noćenja u starom gradu, odlaska na Lokrum, na kupanje, pa odlaska na ve-

černjeg "Edipa", na jutarnjem "Edipa na Kolonu" ili "Hamleta", u pratnji čiopa. Može li se, uopće, doživjeti dubrovački ambijentalni teatar na-zbilj a bez suživljavanja s gradom? Treba se probuditi u Držićevom ambijentu ujutro, pa pogledati neku njegovu predstavu, navečer.

To je potpuna harmonija ovoga dvojstva, grada i njegova teatra na Igrama. To je harmonija u kojoj stare zidine ne postaju kulisom u nekoj udaljenoj galaksiji ili bilo kojem medijskom fantasy-projektu, već ostaju svoje.

Usput, stanovao sam nedaleko od Kneževa dvora, u sobi koju je napustio jedan mladić, koji je otplovio brodom u bijeli svijet. U mornarskoj sobi s aktualnim duhom "Tužne Jele". Dubrovnik je bio: more od teatra.

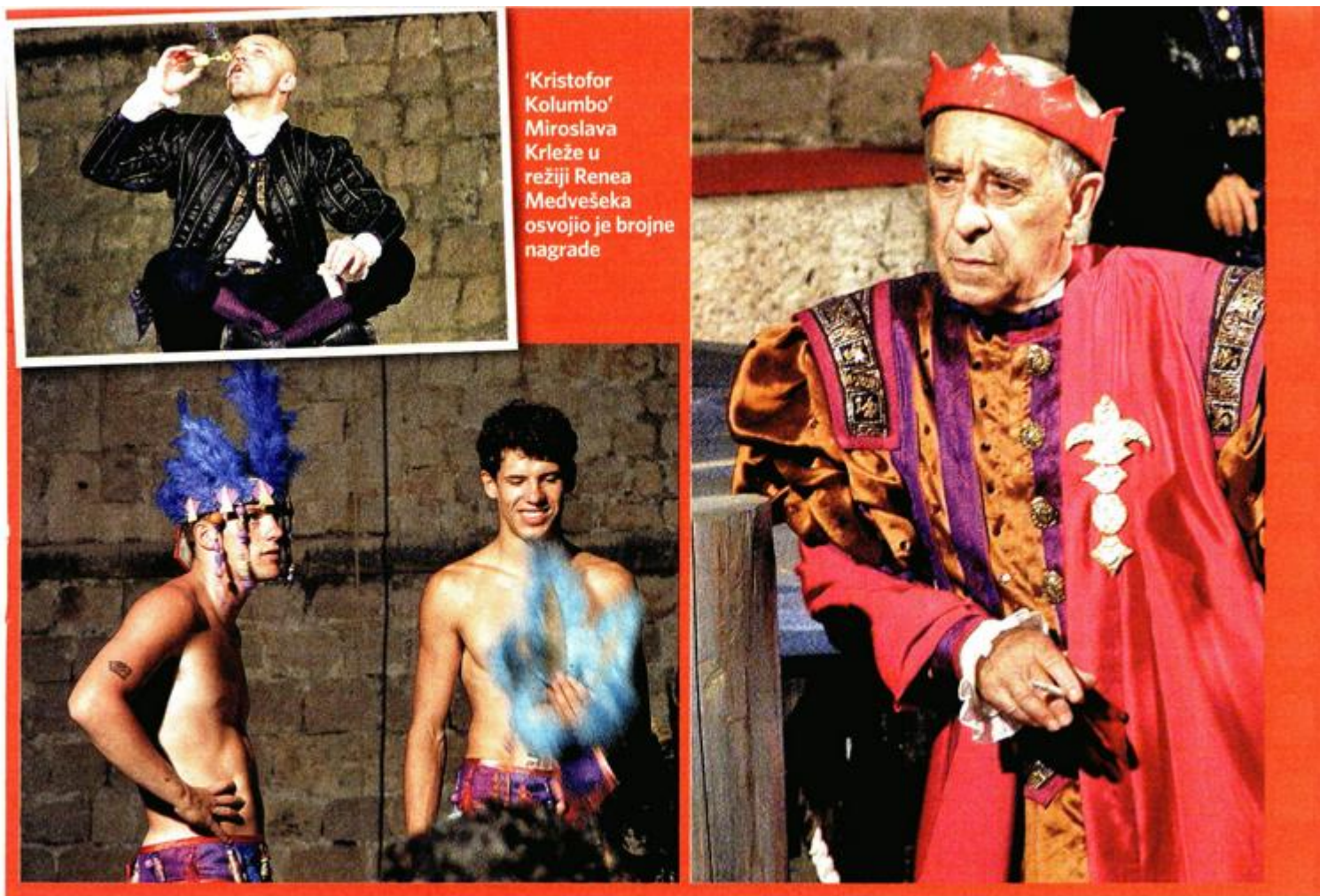
Svejedno koju predstavu gledali, morali smo poslije nje na diskusiju u restoran Ocean, nedaleko od hotela Imperijal. Pretpostavljam da je slično i danas. U groznici dubrovačkih noći glumci su bili jedini vidljivi vrh sante koja sadržava umijeće predstavljanja, u krajnjoj liniji: umjetnost i ljepotu.

Ondje se moglo naići na Božidara Bobana, Dragana Despota, Gorana Grgića, Ivicu Vidovića, Radu Šerbedžiju, Ljubu Tadića, na "sve" naše Hamlete. Jednako se izdaleka proučavalo princeze drevnih zidina: Koraljku Hrs, Enu Begović, Anju Šovagović Despot ili Bojanu Gregorić. Istina, feljtonist više ne zna mjesto koje je danas in.

No, teatar je, kao i njegova publika, oduvijek volio i voli lijepe glumice i glumce, one u naponu snage. Naposljetku, pisci i pišu za mlade glumce, čak i onda kada se zovu Samuel Beckett ili Eugene Ionesco, davni dubrovački gost.

Možda su najbolje predstave Igara, iz našeg sjećanja one koje su ujedinile ljetni i zimski Grad. I koje su uspjele u znojnoj buci i halabuki ostvariti zimsku tišinu i samoću. Teško je zaboraviti Dubrovnik zimi. Puste skale na kojima je po-

BLISKOST GRADA I TEATRA POKAZIVALE SU OVE GODINE 'KAFETARIJA', 'SKUP', 'OTHELLO' I 'VIKTORIJA'

'Kristofor Kolumbo' Miroslava Krleže u režiji Renea Medveška osvojio je brojne nagrade

ljetu svirao Ibrica Jusić, ili one druge, kojima sam zaboravio ime, a koje se usred starih zidina penju i penju u nedokučive visine.

Dar umjetnika

Tko može zaboraviti onu nijemost u kojoj su pozaspali, pa sanjaju Dundo, Pomet, Skup i ostali gospari, jednako tako njihove zanosne Laure i čedne kćeri, dok mu koraci odjekuju sred Shakespeareovih riječi: "Trni, utrni, svijetlo kratka daha. Život je gipka sjenka, siroti glumac što skače i drhti svoj čas na pozornici, kako bi zašutio: priča je koju priča idiot, pun buke i bijesa, a znači: ništa" ("Macbeth", V. čin, V. scena).

Malo toga ostaje od ljetnih igara u zimskim časovima, ostaju sjećanja na zbiljsku umjetnost. I putnik je nosi sa sobom u grad iz koga je ova- mo stigao, nosi je kao prve mimoze, cvat budućnosti s kojim se vraća u snijeg i zimu svoje stalnosti. To što su se Igre nametnule gotovo do prirodnosti Grada, u kome nastaju, veliki je dar umjetnika.

U tom pogledu, Igre su kao zrakoplov koji zimski Dubrovnik spaja sa Zagrebom ili ko-

PREPOZNAJU LI MLADI GRAD OVIH DANA KAO TURISTIČKU DESTINACIJU ILI 'KAZALIŠNU MEKU'?

jim drugim gradom: dva različita podneblja u zadanom, više klimatski no ljudski jedinstvenom.

Davne 1998., kada je zaključivao knjigu o Igrama "Hrid za slobodu", nazvanu po Vojnoviću, Dalibor Foretić je u epilogu napisao: "Igra je, naime, ona hrid na kojoj je Dubrovnik sakrio svoj stoljećima građeni i kultivirani njarnjasovski duh slobode, koji se u ovom (sada već: prošlom) stoljeću tako zanosno otjelotvorio u ideji Igaru i prožimanja s Gradom".

Spas na čas

Epilog je naslovio Brechtovim stihom "Ne dajte da vas zavedu", baš kao i Georgij Paro jedno od poglavlja svoje knjige "Pospremanje" (2012). "Volio bih da se djeca ponovno počnu na gradskim ulicama igrati kazališnih igara", napisao je Fo-

retić. "Želio bih da se mladi vrate u Dubrovnik ne kao u blaziranu turističku dokolicu nego kao u živu hrvatsku kazališnu Meku, koja će ih, kao svojedobno nas, opčinjavati razložnostima svojih snovitih mogućnosti. Znao bih onda da je Grad živ, da se ne predaje i da je na djelu njegova vječna, žilava i otporna podozrivost koja ga je učinila toliko plemenitim i samosvojnim".

Kao zavjet takvom Gradu kritičar je citirao Brechtovu pjesmu "Protiv zavođenja", u prijevodu Darka Suvina, a koju je u Parovu "Životu Eduarda II., kralja Engleske", 1971., izveo Ibrica Jusić, a prema notama Pere Gotovca: "Ne dajte da vas zavedu/Na glad i razbojišta!/Čemu vam strah i bijeda?/Sve stvorove smrt odvede/A poslije nema ništa".

I Brecht i Shakespeare raz-

mišljali su slično. U našem ništa Igre su spas na čas, zabava koja opstanku, ipak, daje stanovitog smisla. Jesu li u proteklih 20-ak godina, otkako su zapisani citirani reci, vratile mlade u Grad? Ili ih još traže, kao i uporište u vlastitoj tradiciji, koju tek treba uskladiti s aktualitetom.

Stižu li mladi ovih dana u globalnu turističku destinaciju ili u "kazališnu Meku"? Može li, napokon, student platiti opisanu sobu, dvije-tri noći, da bi pogledao kazališne predstave? Odgovori su previše samorazumljivi, kakvi i treba-ju biti u ljudi nahvao. Ljepota Dubrovnika bila je i ostala daleka i skupa, tim su dalje i skuplje njene Igre. No, treba vjerovati u kazalište, poput Foretića, i Kunčevića, i Para, poput pravih kroničara jednog zajedničkog, životnog sna. Treba vjerovati da gospodar-dukati ljubi svoju prošlost jednako kao Gundulićevu "Himnu slobodi", bez koje ga, naposljetku, ne bi ni bilo. Zadrhti li ljudsko srce još uvijek na taktove "Himne slobodi" Jakova Gotovca, svijet se čini ljepšim i boljim. A to je dar Dubrovnika i njegovih Igaru suvremenici.